

УДК 2-1(477)

ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ «РУССКОГО МИРА» В УКРАЇНІ (НА ПРИКЛАДІ ПОЧАЇВСЬКОЇ СВЯТО-УСПЕНСЬКОЇ ЛАВРИ)

Вікторія Ричко

*Рівненський державний гуманітарний університет,
історико-соціологічний факультет, кафедра філософії
вул. Пластова, 31, 33000, м. Рівне, Україна*

У статті здійснено аналіз сутності та спрямованості концепції «русского мира». Акцентовано на деструктивних аспектах і загрозах для національної безпеки та конфесійної стабільності України її провідних постулатів. Проведено комплексне аналітичне дослідження ролі та значення Почаївської Свято-Успенської лаври в поширенні та утвердженні ідеологем політико-православної концепції «русского мира».

Ключові слова: доктрина «русский мир», політичне православ'я, український простір, Українська Православна Церква (Московського Патріархату), Почаївська лавра.

Актуальність дослідження. Як стверджують сучасні вітчизняні вчені-релігієзнавці, у всьому Вселенському православ'ї ідея «русского мира» є найагресивнішою формою конфесійного впливу на формування внутрішньої та зовнішньої політики тих країн, де росіяни мають свої національні меншини. Особливо це відчутно в Україні, де впродовж останніх років розпочалася нелегальна реалізація базових постулатів «русского мира» [9, с. 96]. Однак важливо зазначити те, що втілення засадничих положень ідеології «русского мира» на українському ґрунті здійснюється не лише політичними інституціями, а також спецслужбами Російської Федерації в тісному контакті з Московським Патріархатом, тобто не лише ззовні України, але й всередині неї – за підтримки та допомоги проросійських політичних сил, окремих представників державної влади, а також пересічних громадян – прибічників і симпатиків ідеї відновлення СРСР. До цього переліку варто додати більшість керівництва, а також частину священнослужителів і вірян Української Православної Церкви (Московського Патріархату). Саме цей чинник, тобто участь представників вітчизняного релігійно-церковного простору в поширенні та утвердженні ідей «русского мира», визначає актуальність дослідження.

Постановка проблеми. Концептуальний аналіз доктрини «русского мира» як прояву співпраці релігії та влади, фактори її виникнення та обставини формування в російському релігійному дискурсі представлено у статті А. Фоменка [15]. Розкриття сутності провідних ідеологем політико-православної концепції «русского мира» та їх імплементації у вітчизняний простір міститься у наукових публікаціях П. Павленка [5; 6]. Особливості спрямованості діяльності Української Православної Церкви (Московського Патріархату) (далі – УПЦ (МП)) в контексті сучасних реалій релігійно-церковного та суспільно-політичного життя України досліджені, зокрема, в збірнику статей науковців Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України під назвою ««Русский мир» Кирила не для України» [9]. Однак відсутність спеціального комплексного дослідження щодо ролі та впливу Почаївської лаври на релігійні процеси в сучасному вітчизняному соціумі, зокрема поширення та утвердження базових принципів концепції «русского мира», спонукав автора звернутися до більш ґрунтовного студіювання цього питання.

Мета статті полягає у з'ясуванні сутності, визначеності спрямованості, а головне – дослідженні практики реалізації доктрини «русского мира» в Україні на прикладі однієї з головних її православних святинь – Почаївської Свято-Успенської лаври.

Виклад основного матеріалу. Наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. імперські амбіції Російської Федерації проявилися у низці штучних політичних і політико-економічних утворень, таких, наприклад, як СНД, Митний або Євразійський союзи. Попри декларовану «тісну інтеграцію на новій ціннісній, політичній, економічній основі», панівна позиція Росії в цих союзах вказувала на її бажання зберегти колишні радянські республіки у сфері свого впливу. Як ідеться в аналітичній доповіді Відділу гуманітарної політики Національного інституту стратегічних досліджень, нині Росія виступає не лише «активним прибічником поглибленої інтеграції, але й реінтеграції на теренах колишнього СРСР, з окремими суб'єктами якого у неї ще не втрачені остаточно культурні, економічні, політичні, соціальні зв'язки, що, безумовно, вселяє надію на відродження лідерських позицій» [12, с. 5].

Отож імперський експансіонізм Росії, що плекався століттями, зберігається й нині. Змінилися лише методи та засоби його реалізації. Оскільки сьогодні використання прямої «грубої сили» є досить проблематичним, бо може негативно вплинути на міжнародну репутацію країни, то це змушує провідні держави сучасності втілювати якісно нові механізми реалізації власних геополітичних планів. Їхня сутність влучно окреслена таким твердженням: «Сьогоднішні імперії створюються не зброєю, а нав'язуванням сенсів». Тобто йдеться про арсенал засобів так званої «м'якої сили» [12, с. 6].

В інтерпретації російського керівництва ключове місце серед них належить культурній політиці, бо саме вона, «використовуючи специфічні форми і методи впливу на громадську думку <...>, як ніякий інший інструмент «м'якої сили» здатна працювати на зміцнення міжнародного авторитету країни» [12, с. 6]. Яскравим прикладом цього стала доктрина «русского мира», в основі якої є випробувана часом ідеологема «Москва – третій Рим», проте кардинально трансформована до сучасних реалій і геополітичної мети російського керівництва.

Промоутером доктрини «русского мира» став президент Російської Федерації Володимир Путін. Саме він 21 червня 2007 р. видав Указ під № 796, де йшлося про створення державного фонду під назвою «Русский мир» [11]. І хоча доцільність його появи в цьому документі пояснюється передусім прагненням «популяризації російської мови» та задля «підтримки програм вивчення російської мови за кордоном» [11], більша половина його завдань полягає в просуванні за межами Російської Федерації російської державницької ідеології [5, с. 202].

Підтвердження цього знаходимо у висловлюваннях одного з розробників концепції «русского мира» Петра Щедровицького. Наприклад, за його словами, «русский мир» – це мережева структура великих і малих спільнот, які думають і розмовляють російською мовою» [17]. Але оскільки «на території, окресленій адміністративними кордонами РФ, проживає заледве половина населення російського світу», то визначальною рисою цієї ідеології є її спрямованість назовні, прагнення до розширення сфер впливу і в жодному разі – не обмеження його функціонування територією Росії та російським етносом: «Чим більшої кількості окремих громадян інших держав потрібна Росія, тим стійкішими є позиції Росії у світі. Основи стійкості та потрібності російська державність, що формується, може і повинна шукати в межах російського світу, в політиці конструктивного розвитку його світових мереж» [17].

Водночас російський інтелектуальний дискурс презентує й більш агресивні щодо інших країн інтерпретації сутності концепту «русского мира». Деякими російськими по-

літологами він, зокрема, розглядається як інструмент боротьби з «воинствующим украинством» і «безбожним белорусизмом». На їхнє переконання, «русский мир» повинен мати москвоцентричне облаштування, а такі держави, як Україна і Білорусь, – це «просто помилки історії, які необхідно якнайшвидше виправити» [12, с. 14].

Зауважимо, що в контексті існуючої в Росії так званої «симфонії церкви та держави» [15] суголосною позиції Кремля щодо інтерпретації доктрини «русского мира» стала пропагандистська діяльність керівництва Московського Патріархату. 3 листопада 2009 р. у Фундаментальній бібліотеці МДУ ім. М.В. Ломоносова відбулося відкриття III Асамблеї Русского мира. В урочистій церемонії її відкриття взяв участь патріарх Кирило, який представив у своєму програмному виступі церковне бачення «русского мира» та шляхи його зміцнення та розвитку. У ньому він, зокрема, наголосив на тому, що «ядром російського світу сьогодні є Росія, Україна, Білорусія... – це і є Свята Русь. Саме це розуміння російського світу закладено в сучасній самоназві нашої Церкви. Церква називається Російською не за етнічною ознакою. Ця назва вказує на те, що Російська Православна Церква виконує пастирську місію серед народів, які приймають російську духовну та культурну традицію як основу своєї національної ідентичності або ж принаймні як її суттєву частину» [3].

Ба більше, за словами патріарха Кирила, «... У простір пастирської відповідальності Російської Церкви входять не лише окремі країни історичної Русі, але й ті общини та спільноти людей, котрі пов'язують свою ідентичність із російською цивілізаційною традицією, однак живуть за межами її канонічної території і за межами канонічної території інших Помісних Церков» [10].

Отож з огляду на стрімкий розвиток демократичних процесів і соціальних зрушень, що охопили український конфесійний простір, цей державно-церковний проект був спрямований передусім на Україну. Сучасний вітчизняний релігієзнавець П. Павленко пояснює це тим, що «... з розпадом СРСР із союзних інституцій лише одна Російська Православна Церква зберегла і контролює весь простір колишніх царської, а опісля радянської імперій, а Патріарх Московський є його одноосібним правителем. Втім, щоб цей простір був підвладний йому не лише церковно-адміністративно, але контролювався ним ще й політично (тобто існуючі в межах цього московсько-православного простору підпорядковувалися Московському владі ще й держави і нації), українцям (і білорусам) підсовується доктрина «русского мира» [9, с. 97].

На цей очевидний факт вказує і те, що у висловлюваннях патріарха Кирила стосовно «русского мира» відсутні як посилання на Святе Письмо, так і згадки про Ісуса Христа. Це й зрозуміло, оскільки широкому загалу презентується не церковна програма, а російський політично-православний проект, що покликаний «відновити втрачений із розвалом СРСР колишній імперський простір і статус Росії на пострадянських територіях» [6, с. 281].

Акцентуємо на тому, що активне втілення в життя базових постулатів «русского мира» здійснюється насельниками Свято-Успенської Почаївської лаври – однієї із найбільших християнських святинь України. Оскільки ця обитель перебуває в підпорядкуванні УПЦ МП, саме тому його ченці, а також семінаристи перебувають під потужним впливом ідей цієї геополітичної доктрини.

Згідно з нею, кордони «русского мира» проходять там, «де, як острівки, стоять православні храми» [5, с. 202]. Тобто, як уточнює дослідник П. Павленко, межі «русского мира» сягають туди, де по закордонню стоять церкви МП. За його словами, не випадково УПЦ МП останнім часом стала «так жваво будувати каплички, церкви і храми по близькому і далекому своєму зарубіжжі. І дарма, що на щоденних служіннях ті культові новобудови є практично пустими: кожна новозведена церква – це ще один форпост «русского мира»,

ще один «кусок родної землі» [5, с. 202]. Думається, саме в цьому контексті треба розглядати спробу ще часів президенства В. Януковича передати Почаївську лавру у приватну власність МП. Як відомо, саме за його активного сприяння з'явився проект закону України «Про внесення змін до деяких законів України» (щодо повернення культових споруд релігійним громадам) № 1161 від 25 грудня 2012 р. Відповідно до нього, Почаївську лавру пропонувалося виключити з Переліку пам'яток культурної спадщини, що не підлягають приватизації, та передати її у власність релігійної громади УПЦ МП [8]. Однак оскільки, на думку експертів, «проблема повернення культових будівель і майна релігійним організаціям, у яких вона була примусово вилучена (проблема реституції), потребує комплексного вирішення Верховною Радою України шляхом прийняття спеціального закону, який регулював би питання повернення не окремих (конкретних) культових будівель та інших відповідних об'єктів, а всіх таких об'єктів» [1, с. 5], то цей проект закону України був відхилений і знятий із розгляду.

Проте це не завадило керівництву Почаївської лаври взяти чіткий промосковський курс і проводити широкомасштабну роботу з інкорпорації у свідомість вірян УПЦ МП провідних ідеологем «руського мира». Зокрема, захоплення насельниками Почаївської лаври «східним вектором» інтеграції України прослідковується у виявах їхніх сепаратистських настроїв, що активізувалися з початком військових дій на сході України. Саме на цьому ми зупинимось докладніше.

Нині спостерігається досить чіткий взаємозв'язок між тематикою і змістовним наповненням книг із Почаївської лаври та впровадженням ідеології «руського мира» у вітчизняний суспільно-політичний простір. Наприклад, за свідченням паломниці Галини, котра 2015 р. перебувала в Почаївській лаврі, на території цієї чернечої обителі здійснюється розповсюдження літератури, що пропагує цінності «Новоросії» та «руського мира» [13]. Жінка, маючи певні напрацювання в галузі історії та релігієзнавства, вирішила ознайомитися зі здобутками видавничої справи насельників Почаївської лаври. І відчула шок, «перечитуючи список використаних джерел книги «Розкольницькі рухи в українському православ'ї у XX – XXI століттях», де був вказаний сайт www.novorossia.org (книга видана, між іншим, за благословенням митрополита Почаївського)» [13]. Особливо її здивував рік випуску цієї книги, а також початку роботи сайту: 2009, «коли звичайному обивателю навіть і не снилась військова агресія Росії проти України і створення так званої «Новоросії». Закономірно, що в паломниці виникло питання: «Звідки ж «святі отці» знали про це і ще тоді користувались сепаратистським сайтом?!». Зрештою, жінка дійшла висновку, що «воно тепер і не дивно, чому УПЦ передала дві Кримські єпархії разом із майном Російській Православній Церкві, чим, по суті, визнала анексію півострова...» [13].

Гортаючи книгу І. Медведевої і Т. Шишової під назвою «В кильватере «Титаника»?», паломниця Почаївської обителі звернула увагу на таке висловлювання (тут і далі подаємо мовою оригіналу): «Говоря же о сверхзадаче «оранжевой» постановки, не нужно втягиваться в дискуссии: хороший Путин или плохой, стоит его защищать или не стоит. Эти дискуссии уводят в сторону, следовательно, тоже на руку манипуляторам. Защитить мы обязаны не конкретно Путина, а в его лице законную власть, воспрепятствовать предательскому перевороту, не дать разрушить Россию и Русскую Православную Церковь» [13]. А в іншому російськомовному виданні цілком у дусі концепції політичного православ'я стверджувалося таке: «Как нельзя разделить Пресвятую Троицу Отца и Сына и Святого Духа, это Един Бог, так нельзя разделить Украину, Россию и Белоруссию. Это вместе Святая Русь. Знайте, помните и не забывайте. В городе Киеве никогда не было Патриарха. Патриархи были и жили в Москве. Берегитесь самосвятской украинской группы (церкви)

и унии» [13]. Отож це дає підстави для твердження, що розповсюдження Почаївською лаврою антиукраїнських матеріалів є складовою частиною інформаційної війни, яка нині триває на території України.

Водночас історія одіозної німецької журналістки Маргарити Зайдлер, ім'я якої тісно пов'язане з Почаївською лаврою, теж є яскравим підтвердженням цього.

Маргарита Зайдлер – уродженка Віттенбергу (федеральна земля Саксонія-Анхальт), приїхавши на запрошення архимандрита Дмитра Шевченка до Почаївської лаври, впродовж наступних 6-ти років проживала у м. Кременець у Богоявленському жіночому монастирі УПЦ МП. Упродовж 2012–2013 рр. вона працювала особистою помічницею керівника київської організації «Народний Собор» І. Друзя. Показово, що саме він «за декілька років до Євромайдану відчув, що в Україні розпочнеться громадянська війна. Тому сказав Маргариті, що до неї потрібно готуватися» [16]. Тож жінка почала вчитися стріляти, закінчила курси охоронців. Мала намір закінчити ще й курси снайперів, але не вистачило часу: почався Євромайдан. Під час нього Маргарита перебувала не на боці європейськи налаштованих українців, а «Беркуту»: купляла їм теплі речі, вогнегасники. Після Євромайдану Зайдлер із Друзем поїхали до Криму, де вступили в загін місцевої самооборони. Коли ж розпочалися військові дії на сході України, вони опинилися у Слов'янську. Тут Маргарита Зайдлер та Ігор Друзь «захищали Новоросію й православну віру від фашистів і західних окупантів» [16]. Думається, що саме в горнілі русофільського середовища Почаївської лаври плекалася антиукраїнська спрямованість діяльності Маргарити Зайдлер.

Черговим аргументом на користь твердження про те, що ченці Почаївської лаври підтримують окупаційні дії Росії на сході України, є такий епізод. Нещодавно широкому загалу стало відомо, що економ Почаївської духовної семінарії, ієромонах Кукша (Михайло Антонюк), який виконує також обов'язки військового капелана, є активним блогером і проросійським пропагандистом [2]. Погоджуємося з твердженням про те, що «важко уявити, як такий капелан налаштовує на боротьбу з російськими окупантами українських військовослужбовців, якщо позаочі називає їх «українськими фашистами». Таких «священників» до звичайних людей підпускати не варто, а до військовослужбовців і поготів» [2]. Отже, викладені вище факти промовисто свідчать про проросійську спрямованість позиції насельників Почаївської Свято-Успенської лаври, зокрема культивування в їхньому середовищі сепаратистських настроїв і підтримки окупаційних дій Росії на сході України.

Завершуючи тему війни на сході України та ставлення до неї ченців Почаївської лаври, звернемо увагу на таке. В очікуванні набуття Українською Церквою автокефалії у вітчизняному соціумі активно обговорюється питання майбутньої належності промосковських Києво-Печерської та Почаївської лавр. Предстоятель Української Православної Церкви Київського патріархату Філарет вважає, що вони належатимуть Українській Церкві. Про це він сказав під час інтерв'ю: «Є дві лаври: Києво-Печерська і Почаївська. Кому вони будуть належати? Українській Церкві, бо це українські святині і вони не можуть належати Російській Церкві» [14]. Однак така його заява викликала рішучий спротив УПЦ МП, оскільки, згідно з висловлюваннями її представників, «надання УПЦ автокефалії може призвести до кровопролиття», а передача Києво-Печерської та Почаївської лавр «може призвести до трагічних наслідків, оскільки віряни просто не віддадуть лаври» [4].

Думається, що нині УПЦ МП дійсно готова перейти до більш жорстких методів відстоювання власних інтересів. Підставою для такого висновку є те, що 25 серпня 2018 р. серед учасників Хресної ходи Кам'янець-Подільської єпархії УПЦ МП, яка рухалася до Почаївської лаври, були помічені десятки чоловіків, одягнених в однакові чорні футболки з написом «Приготовтесь к войне» [7]. Ось його повний зміст: «Приготовтесь к войне,

возбудите храбрых; пусть выступят, поднимутся все ратоборцы. Перекуйте орала ваши на мечи и серпы ваши – на копья; слабый пусть говорит: я силен» [7]. Як з'ясувалося, це – слова з книги пророка Іоїля (3:9-10), а тому порушення чинного законодавства не було зафіксоване. Працівниками відповідних служб була проведена лише бесіда та здійснена рекомендація змінити прочанам провокуючу на соціальний резонанс «форму одягу» [7].

Висновки. Отже, усе вищевикладене дає підстави для висновку про те, що концепція «русского мира» – це не що інше, як офіційна ідеологія Кремля, підхоплена та розвинута керівництвом Російської Православної Церкви. Сутністю цього релігійно-політичного конструкту є намагання Росії утримати пострадянський простір у сфері своїх геополітичних впливів.

З усією впевненістю можна констатувати проукраїнську спрямованість цього геополітичного проекту. Свідченням цього є перманентне акцентування його апологетів на невід'ємності України від Росії та їхній неперорухній духовній єдності.

Одним із дієвих інструментів інспірації базових положень доктрини «русского мира» в український соціум є Почаївська Свято-Успенська лавра УПЦ МП. Зокрема, вагомим ретранслятором цієї ідеологічної конструкції є книговидавнича продукція обителі, що розповсюджується на її території й здебільшого містить світоглядні та ціннісні установки «русского мира». Водночас свідченням того, що керівництво та насельники Почаївської лаври є прибічниками «східного вектору» інтеграції нашої держави, є їхні антиукраїнські настрої, що виявляються в підтримці окупаційних дій Росії на сході України.

Список використаної літератури

1. Висновок на проект закону України «Про внесення змін до деяких законів України» (реєстр. № 2993 від 14 травня 2013 р, внесений народними депутатами України А.Л. Деркачем, Д.О. Шенцевим, С.Р. Гриневецьким та іншими). К., 2013. 5 с.
2. Військовий капелан УПЦ МП з Почаєва виявився сепаратистом? За Збручем: новинний портал. URL: <http://zz.te.ua/vijskovyj-kapelan-upts-mp-z-pochajeva-vuyavyvsya-separatystom/> (дата звернення: 23.07.2018).
3. Выступление Святейшего Патриарха Кирилла на торжественном открытии III Ассамблеи Русского мира. URL: <http://www.patriarchia.ru/db/text/928446.html> (дата звернення: 03.08.2018).
4. Надання Українській православній церкві автокефалії може призвести до кровопролиття, – УПЦ МП. URL: <https://ua.112.ua/suspilstvo/nadannia-ukrainskii-pravoslavniitserkvi-avtokefalii-mozhe-pryzvesty-do-krovoprollyttia-upts-mp-451900.html> (дата звернення: 03.08.2018).
5. Павленко П. Антиукраїнський світ «русского мира»: російський політично-православний проект знищення України. Українська Греко-Католицька Церква у контексті вітчизняної історії та сучасних суспільних реалій (до 150-ліття з дня народження митрополита Андрія Шептицького та 70-ліття з дня ув'язнення патріарха Йосифа Сліпого): матер. Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (м. Тернопіль, 24–25 квітня 2015 р.). Тернопіль-Київ, 2015. С. 201–205.
6. Павленко П. «Русский мир» як ідеологія російського неоімперіалізму: українські реалії. Волинський Благовісник. 2015. № 3. С. 281–286.
7. «Приготуйтеся до війни»: в УПЦ МП паломникам роздали футболки із закликом боротьби. URL: <http://expres.ua/news/2018/08/27/306495-prygotuytesya-viynu-upc-mp-palomnykam-rozdaly-futbolky-zaklykom-borotby> (дата звернення: 29.08.2018).
8. Проект закону про внесення змін до деяких законів України (щодо повернення культурних споруд релігійним громадам). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45253 (дата звернення: 02.08.2018).

9. «Русский мир» Кирила не для України: зб. наук. ст. / Ред. кол.: А. Колодний, П. Павленко, О. Саган, Л. Филипович, В. Шевченко. Українська асоціація релігієзнавців. К.: УАР, 2014. 343 с.
10. Слово Святейшого Патріарха Московського и всея Руси Кирилла на відкритті ІV Ассамблеї Русского мира «Учитель Русского мира: миссія, цінності» в Москві. URL: <https://mospat.ru/ru/2010/11/03/news29458/> (дата звернення: 01.08.2018).
11. Указ Президента Российской Федерации от 21 июня 2007 г. № 796 «О создании фонда «Русский мир»». URL: <http://www.kremlin.ru/acts/bank/25689> (дата звернення: 30.07.2018).
12. Україна та проект «Русского мира»: Аналітична доповідь / Національний інституту стратегічних досліджень, Відділ гуманітарної політики. К., 2014. 95 с.
13. У Почаївській лаврі поширюють ідеї Новоросії і сепаратизму. Реально: політика, факти, події. URL: <https://realno.te.ua/novunu/> (дата звернення: 03.08.2018).
14. Філарет розповів, кому належатимуть Києво-Печерська і Почаївська лаври після утворення української церкви. URL: <http://expres.ua/news/2018/06/14/298109-filaret-gozpoviv-komu-nalezhatymut-kyuevo-pecherska-pochayivska-lavry> (дата звернення: 01.09.2018).
15. Фоменко А. Концепція «русского міра» як прояв співпраці релігії та влади. Схід. 2018. № 3 (155). С. 61–66.
16. Чаленко А. Крестно-военный путь Маргариты Зайдлер. Украина.ру. URL: <https://ukraina.ru/interview/20140815/1010173954.html> (дата звернення: 28.08.2018).
17. Щедровицкий П. Русский мир и Транснациональное русское. URL: http://old.russ.ru/politics/meta/20000302_schedr.html (дата звернення 02.08.2018).

THE PRACTICE OF REALIZATION OF “RUSSIAN SPACE” DOCTRINE IN UKRAINE (AS EXEMPLIFIED BY THE HOLY DORMITION POCHAYIV LAVRA)

Viktoriya Rychko

*Rivne State Humanitarian University,
Historical and Sociological Faculty, Philosophy Department
Plastova str., 31, 33000, Rivne, Ukraine*

As modern native religious studies scholars confirm, in the whole Ecumenical Orthodox Christianity the idea of “Russian space” is the most aggressive form of confessional influence on forming internal and external policy of those countries where Russian have their national minorities. It is especially felt in Ukraine, where during the last years illegal realization of basic postulates of “Russian space” has been started. It is important to mark that the realization of fundamental statements of the “Russian space” ideology on the Ukrainian space is implemented not only by political institutions, but also by secret services of Russian Federation in the close contact with the Moscow Patriarchate, i.e. outside of Ukraine as well as inside – with the support and help of pro-Russia political forces, separate representatives of state power and also average citizens – followers and supporters of the idea of USSR renovation. It is worth to add to this list the majority of authority and also the part of priesthood and believers of the Ukrainian Orthodox Church (Moscow Patriarchate).

Key words: doctrine “Russian Space”, political Orthodoxy, Ukrainian Space, Ukrainian Orthodox Church (Moscow Patriarchate), Pochayiv Lavra.